Lausunto

Lausunnon antaja:

Suomen Viljava Oy

Laivakatu 3

00150 Helsinki

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta sekä turvavarastolain muuttamisesta

Lausunnon sisältö:

1 luku Yhteistyö huoltovarmuusasioissa

2 § Huoltovarmuusneuvosto

Viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen yhteistyöelimenä huoltovarmuusasioissa toimii Huoltovarmuusneuvosto. Neuvoston tehtävät ovat selkeitä. Suomen Viljava Oy näkee, että huoltovarmuusneuvoston roolia huoltovarmuuskeskuksen johtamisessa ja päätöksenteossa tulisi lisätä.

Ehdotetussa päätöksentekomallissa ministeriöiden roolia on kasvatettu ja elinkeinoelämän roolia vähennetty. Jatkossa neuvoston rooli tulee olemaan alisteinen Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmälle eli tosiasiallisesti elinkeinoelämän rooli huoltovarmuustoiminnan ohjauksessa tältä osin heikkenee.

Pidämme tärkeänä, että laissa yritysten rooli huoltovarmuuden turvaamisessa pidetään tärkeällä sijalla. Huoltovarmuuden ylläpito ja kehittäminen vaatii tiivistä yhteistyötä viranomaisten, elinkeinoelämän sekä järjestöjen kesken.

4 luku Huoltovarmuuskeskuksen ohjaus

8 § Huoltovarmuuskeskuksen ohjaus ja 9 § Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmä

Lakiehdotuksessa esitetään, että Huoltovarmuuskeskuksen ohjauksesta vastaavat jatkossa eri ministeriöt työ- ja elinkeinoministeriön johdolla Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmässä.

Kannatamme ministeriöiden välisen yhteistyön tiivistämistä, mutta elinkeinoelämän roolia ei tulisi päätöksenteossa, ohjauksessa ja tavoitteiden muodostuksessa unohtaa. Ministeriöt eivät yksin pysty tarjoamaan kaikkia huoltovarmuuden edellytyksiä tai päättämään huoltovarmuuden ohjauksesta.

Laissa tulisi varmistaa, että myös elinkeinoelämä on tarkoituksenmukaisella tavalla edustettuna huoltovarmuutta koskevassa ohjauksessa. Pelkkä Huoltovarmuusneuvoston elinkeinoelämän edustajan toimiminen ohjausryhmän asiantuntijajäsenenä ei mielestämme ole riittävää.

5 luku Materiaalinen varautuminen

10 § Valtion varmuusvarastointi

Lakiesityksessä korostetaan, että varmuusvarastoja pidetään väestön toimeentulon ja suojaamisen, elinkeinoelämän toiminnan, maanpuolustusta ja turvallisuutta tukevan tuotannon sekä huoltovarmuutta koskevien Suomen kansainvälisten sopimusvelvoitteiden kannalta välttämättömistä materiaaleista. Huoltovarmuuskeskuksen on varmistettava, että varmuusvarastot ovat käytettävissä ja että niihin on fyysinen pääsy.

Suomen Viljava pitää tärkeänä, että tässä yhteydessä korostettaisiin, myös varmuusvarastoidun viljan varastoimista fyysisesti vain Suomen rajojen sisäpuolella. Lisäksi varastointi tulee tapahtua varastoissa, joissa toteutetaan hyviä teknisiä ja hygieenisiä varastointitapoja. Varastointi tulee toteuttaa sellaisten tahojen toimesta, jotka takaavat viljan riittävän kierron ja laadun. Vilja on raaka-aine, joka pystytään varastoimaan osana alan normaalia kaupallista ketjua. Viljan varmuusvarastojen varastotason vähimmäismäärä tulisi asettaa kuuden kuukauden sijaan kahteentoista kuukauteen.

11 § Valtion varmuusvarastoja koskeva päätöksenteko

Lakiesityksen mukaan valtion varmuusvarastojen käyttöönotosta poikkeusoloissa päättää valtioneuvoston yleisistunto. Lakiesityksen kaltaisen päätöksentekopolun mukaisesti päätöksien tekoon voi kulua käytännössä liian pitkä aika ja esimerkiksi varmuusvarastojen avaaminen tai käyttöönotto ei tapahtuisi tarkoituksenmukaisessa aikataulussa.

6 luku Huoltovarmuuden rahoittaminen

14 § Huoltovarmuusrahasto ja huoltovarmuusmaksu ja 15 § Huoltovarmuusrahaston hallinto

Uudistuksen myötä Huoltovarmuuskeskuksen rahoitus tulee aiempaa riippuvaisemmaksi valtion talousarviopäätöksistä ja toiminta tulee alttiimmaksi poliittisille vaikutuksille. Tämä voi vaikuttaa vuosittaiseen rahoitustasoon. On oleellista, että huoltovarmuustoiminnalla on pitkäjänteisyyttä jopa yli hallituskausien ja esimerkiksi rahoitus on riippumatonta kulloisista poliittisista painotuksista. Mikäli huoltovarmuustoiminnan rahoitus siirtyy jatkossa osittain budjettirahoituksen piiriin, tulee toiminnan perusta muuttumaan hyväksi todetusta käytännöstä. Osittainen budjettirahoitukseen siirtyminen tuo mukanaan riskejä huoltovarmuustoiminnalle. Huoltovarmuusrahaston riittävyyttä ja huoltovarmuusmaksua on pystyttävä tarkistamaan riittävän usein.

8 luku Erinäiset säännökset

21§ Huoltovarmuuskeskuksen tiedonsaantioikeus, 22 § Tietojenantovelvollisuus ja 23 § Salassa pidettävää tietoa sisältävän tilannekuvan luovuttaminen

Riittävä, nopea ja joustava tiedonvälitys Huoltovarmuuskeskuksen ja elinkeinoelämän välillä on tärkeää.

Muu asia, jonka haluatte tuoda työryhmän tietoon

Suomen Viljava Oy toivoo, että yhteistyö Huoltovarmuuskeskuksen kanssa voisi tulevaisuudessa syventyä edelleen. Huolemme on, että lakimuutoksen myötä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välinen yhteistyö ja toiminnan tehokkuus vähenee. Uudessa ohjausmallissa työ- ja elinkeinoministeriön vastaisi edelleen Huoltovarmuuskeskuksen yleishallinnollisesta ohjauksesta ja valvonnasta. Muutoksen seurauksena HVK:n ohjausmallista häviäisi elinkeinoelämän edustus tai ainakin sen todellinen vaikuttavuus. Sen sijaan ohjukseen osallistuisi ministeriöt. Näkemyksemme mukaan on tärkeää, että elinkeinoelämä on riittävästi edustettuna uudessa ohjausryhmässä, koska yrityskenttä vastaa suurimmaksi osaksi varmuusvarastojen ylläpidosta ja parhaiten ymmärtää niihin liittyvän työskentelyn.

Pidämme kannatettavana, että julkisen ja yksityisen sektorin hyvä ja joustava yhteistyö säilytetään. Yrityksillä on keskeinen rooli huoltovarmuuden turvaamisessa, ja yhteistyön tulee perustua luottamukseen, vapaaehtoisuuteen ja selkeisiin sopimuksiin. On tärkeää, että yrityksille tarjotaan riittävä tuki ja kannustimet osallistua varautumiseen.

On myös huomioitava, että viljan varmuusvarastoja ei tule sijoittaa Suomen ulkopuolelle muulle EU/ETA-alueelle. Toteutuessaan tämä heikentäisi elintarviketeollisuuden huoltovarmuutta ja käyttöönotto olisi vaikeaa. Tämä siksi, että normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa on todennäköistä, että lähialueellakin on pula viljasta ja sopimuksista huolimatta varmuusvarastoja olisi hyvin vaikeaa saada fyysisesti Suomeen käyttöön. Viljan varastotiloista ei ole Suomessa pulaa. Aikaisemmat kokemukset viime ja aikaisemmilta vuosisadoilta ovat osoittaneet, että huoltovarmuuteen liittyvät varastot tulee olla fyysisesti lähellä, Suomen päätöksentekijöiden hallinnoimana ja riittävän helposti käytettävissä kansakunnan tarpeisiin.

Helsingissä 3.11.2025

Suomen Viljava Oy

Jarkko Arrajoki

toimitusjohtaja